

Opening New eMMEergy congres door Focco Vijselaar 7 november 2019

Ik ben gevraagd vandaag de opening te verzorgen. Leuk om een aftrap te geven. Zeker over zo'n belangrijk thema. Misschien kan ik de toon voor vandaag een beetje zetten.

Vanzelfsprekend een positieve toon. Niet dat de energietransitie zonder hobbels is, maar ik zie én verwacht bij een transitie een positief proces van samen dingen doen en vooruitkijken. Bovendien zijn er al tal van mooie voorbeelden in deze regio.

Het Klimaatakkoord ligt er. Alle betrokken partijen zullen de afgesproken maatregelen nu verder uitwerken en uitvoeren. Het thema van vandaag, samenwerking, is daarom des te belangrijker. En misschien ook wel ingewikkelder. Onze energievoorziening wordt de komende jaren in grotere mate decentraal geregeld, en zal daarmee zeker niet minder complex worden.

Maar nieuw en decentraal brengt ook kansen met zich mee. Kansen op verdienvermogen en nieuwe oplossingen door innovatie, nieuwe toepassingen, en creatieve samenwerking.

Het opnieuw inzetten van bestaande, buiten gebruik gestelde infrastructuur voor innovatieve, duurzame energie opwek, opslag en distributie, zoals de GZI Next Emmen is hier een mooi voorbeeld van. Hier later meer over.

Dames & heren ik ken de regio Emmen een beetje. Ik ben onder andere op werkbezoek geweest bij Emmtec om te spreken met gemeente, provincie, Getec en de NAM over ontwikkelingen en ambities, op energie- en chemiegebied. Toen ook Morssinkhof Plastics bezocht; een geweldig voorbeeld van een bedrijf dat vernieuwt op gebied van circulaire economie. Zo zijn er hier meer.

Ik zie ook sociaaleconomische uitdagingen, harde, loyale werkers met veel energie. De Rotterdammers van het Noorden, zei een collega recent. Ik maak een kort uitstapje naar het verleden om het karakter van deze regio te schetsen.

Beeldbepalend is de ontwikkeling van de industrie. In 1946 telde Drenthe 173 industrievestigingen met 10 werkplekken of meer en bedroeg de totale industriële werkgelegenheid minder dan 6.000 werkplekken.

Maar in de jaren 50 ging het de regio economisch voor de wind. Door het effect van de Marshallhulp en beschikbaarheid van veel arbeidskracht die gewend was aan hard werken. Die mentaliteit en veel beschikbare, goedkope grond te zorgden voor een zekere aantrekkingskracht op nieuwe bedrijven.

In de jaren daarop volgde een versnelling die welvaart door industrievestiging bracht. De behoefte aan werk en voorzieningen aan bijvoorbeeld winkels kon worden gekoppeld aan wensen van bedrijven. De website het geheugen van Drenthe schetst dat treffend:

Nog belangrijker echter was het regionaal economisch beleid dat door het Rijk in 1950 werd afgekondigd. Het regionaal economisch beleid had tot doel de regio aantrekkelijker te maken voor industrievestiging. Zuidoost-Drenthe liep daarbij voorop en was proeftuin en paradepaardje tegelijkertijd. Het ging niet alleen om de komst van bedrijven, maar ook om het verbeteren van het sociale vestigingsklimaat en het industrierijp maken van de bevolking door middel van vakscholing, maatschappelijk werk en mobiliteitsbevordering. Essentieel in de industriële ontwikkeling in Zuidoost-Drenthe was de komst van AKU naar Emmen in 1951, niet alleen omdat het veruit de grootste werkgever was, maar ook omdat het bedrijf veel energie stak in de al genoemde verbetering van het vestigingsklimaat. Daarom ook verlangde het bedrijf dat er voorzieningen gecreëerd zouden worden zoals sportterreinen, een zwembad, een theater (De Muzeval) en - hoog op het verlanglijstje - een HEMA.

Na de vestiging van de AKU (Algemene Kunstzijde Unie) volgen Danlon, Honeywell, en vele anderen.

In een VPRO documentaire wordt dit het Wonder van Emmen genoemd met Panty P en de meisjes van de Danlon als kenmerken. Eind 2018 is het aantal industrievestigingen verdubbeld (~350) ten opzichte van de jaren 40 en gaat het om zo'n 7000 werkplekken.

Het wonder was eigenlijk het resultaat van doelgericht samenwerken door overheden en bedrijfsleven. Met als doel om zowel het verdienvermogen van het lokale bedrijfsleven als de welvaart en voorzieningen van de gehele regio te verbeteren.

Ook in de energiesector is een soortgelijke dynamiek zichtbaar. Tussen 1946 en 1996 zijn in Schoonebeek 250 miljoen vaten olie gewonnen. Toen de winning in eerste instantie te duur werd, werd er in de regio geïnvesteerd in innovatieve winningsmethodes met stoominjectie. Het is dan ook niet verassend dat de olie- en gas supply chain uit deze regio een grote rol speelde in de opbouw en onderhoud van de Nederlandse en Europese winlocaties, en de bijbehorende betrouwbare en hoogwaardige energie-infrastructuur.

Ik benoem dit omdat het zicht geeft op het ontstaan en behoud van de industriële kracht in deze regio. Die heeft klappen gehad, maar herpositioneert zich, vindt zichzelf opnieuw uit met nieuwe dynamiek. Dankzij de sterke basis aan kennis en infrastructuur uit het industriële verleden.

Ik noemde al Morssinkhof, maar ook Cumapol is met PET-recycling een voorbeeld van gebruik maken van 'oude' infrastructuur. Andere voorbeelden zijn BioBTX en Teijin die samenwerken aan groene vezel, H&P Moulding die spuitgietproducten maakt van bioplastics.

Een succesfactor in de transitie naar een circulaire economie is ook de intensieve samenwerking met onderwijs- en kennisinstellingen. En het vormen van een gezamenlijke agenda. In die laatste ligt eigenlijk altijd een taak voor de overheid. Een voorbeeld daarvan is de Chemport Europe agenda, waarbinnen het groene chemie cluster Emmen zich focust op vergroening van polymeren, composieten, vezels en garen. Er wordt zelfs gewerkt aan een industriecampus.

Het is kortweg duidelijk dat de regio zichzelf weet te vernieuwen. Nu is het zaak dat eenzelfde soort beweging in de energievoorziening op gang komt.

De aanwezige kennis van olie- en gaswinning, behandeling, transport en opslag in deze regio is een belangrijke basis voor de energietransitie.

Zoals u weet is zowel de energie-intensieve industrie als de energiesector reeds in een onomkeerbare transitie beland. Industrie moet slim en digitaal worden, verduurzamen, minder grondstoffen of andere gebruiken. De energie moet duurzaam opgewekt worden, gebaseerd op zon, wind, aardwarmte en via intelligente netten die vraag en aanbod in balans houden worden gedistribueerd.

Ik realiseer mij dat de ambities van dit kabinet met het Klimaatakkoord stevig is, en de opdracht aan de regio's om deze door te vertalen in Regionale Energie Strategieën niet eenvoudig is. Er zullen zowel op nationaal als regionaal niveau grote keuzes gemaakt moeten worden. Over de opwekking van hernieuwbare energie (op land), over de warmtetransitie in de gebouwde omgeving, en uiteraard de daarvoor benodigde opslag- en energie-infrastructuur.

Ook de gevolgen van minder gaswinning in de regio vragen om heldere keuzes. De schok, als ik het zo mag noemen, zit in de snelheid waarmee Nederland de gaswinning terugschroeft. Door het gasbesluit verdwijnen banen, maar ontstaan ook, als we dit goed aanpakken met z'n allen, nieuwe kansen.

Want wat niet snel verdwijnt is de diepgaande kennis over energie en energie-infrastructuur in deze regio. Er zijn hier tientallen bedrijven die een belangrijke bijdrage aan de transitie kunnen leveren.

Als we die kennis net zoals eerder samen slim inzetten, geloof ik dat we in staat zijn een nieuwe economie en nieuwe werkgelegenheid te creëren. De daaruit vloeiende kennis, producten en diensten kunnen opnieuw worden geëxporteerd. Onderzoek spreekt van 40 tot ruim 70.000 voltijds banen tot 2030 in Nederland. De uitdaging zit hem in afstemming en timing. Hoe zorgen we ervoor dat de juiste mensen op de juiste plek terecht komen?

Het Drenthe 4.0 plan is hier een belangrijk onderdeel van. Dit plan heeft als doel om de aanwezige energiekennis slim in te zetten voor nieuwe werkgelegenheid. Mijn ministerie denkt hier daarom actief over mee. GZI Next is één van de paradepaardjes van dat plan.

Maar zo zijn er meer voorbeelden van belangrijke initiatieven die bijdragen aan de voorlopers rol van de noordelijke provincies als duurzame energie-provincies. Met het GAS 2.0 samenwerkingsproject werken verschillende noordelijke mbo-scholen samen met bedrijven en de overheid om voldoende competent personeel op te leiden voor de energietransitie. Op landelijk niveau proberen we hetzelfde te realiseren met het nationaal Techniekpact.

Ook de Dutch Techzone, in 2017 opgericht door EZK en de regio is hier een goed voorbeeld van. Deze samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid stimuleert onder meer project- en kennisontwikkeling rond duurzame energietoepassingen in de woonomgeving. Het is dan ook geen toeval dat zij betrokken zijn bij dit congres.

Zuid-Oost Drenthe heeft de afgelopen zomer met onze support een Regiodeal gesloten voor 40 mln euro. Deze regiodeal is gericht op de koppeling tussen enerzijds energie en verduurzamingen en anderzijds werk en wonen. Een eerste reeks, onder andere op het gebied van waterstof, zon-PV en testomgevingen is recent goedgekeurd. Dat is belangrijk, zeker omdat dit allemaal kansen zijn voor de betrokken overheden om samen te werken met het bedrijfsleven en hier van te leren. Ik roep u op om die samenwerking altijd te zoeken. De markt bepaalt het succes, niet de overheid.

Noord-Nederland krijgt daarnaast als eerste regio subsidie voor hun zogenoemde Hydrogen Valley. Hiermee worden Groningen, Drenthe en Friesland Europese waterstofkoplopers. De Europese Commissie heeft het project geselecteerd voor een subsidie van 20 miljoen euro met een publiek-private cofinanciering van 70 miljoen euro. Ook dit is een mooi voorbeeld hoe de noordelijke provincies voorlopers zijn als nieuwe duurzame energie-provincies. Wij hebben dat van harte gesteund omdat als één regio het kan, dit het Noorden is. Ik vermoed dat veel van u hierbij zijn betrokken of bij het Hydrogreen netwerk dat mede de basis voor de aanvraag heeft gelegd.

Dames en heren ik kom terug op GZI Next, beter gezegd het concept van de energyhubs. Wij zien daar een enorme kans in. Niet alleen als uniek project in Emmen, maar als potentieel breder uit te rollen concept.

Er zijn meerdere regio's in Nederland waar dit vraagstuk speelt. Door een begin te maken op de binnenlandse markt, kan het concept worden doorontwikkeld tot een exportproduct om aan te bieden aan landen en regio's waar op een deel van de locaties ook een einde komt aan de olie- en gasproductie.

Dit is waar de kennis van Nederlandse olie- en gasdienstverleners opnieuw in beeld komt. Want het opnieuw inzetten van bestaande, buiten gebruik gestelde infrastructuur voor innovatieve, duurzame energie opwek, opslag en distributie is onvermijdelijk bij een efficiënte energietransitie. U mag trots zijn dat u hierin als regio het voortouw neemt en zich kunt positioneren. En het gaat ergens over; potentieel zijn er meer dan 400 locaties die in de toekomst buiten gebruik gesteld worden en als energyhub kunnen worden ontwikkeld.

Het energyhub concept kan binnen de Regionale Energie Strategieën die aankomende zomer opgeleverd moeten worden ook een belangrijke rol gaan spelen.

Juist hier is de samenwerking cruciaal. Een goed plan schrijven is belangrijk, een goede ploeg samenstellen om dat plan waar te maken is nog belangrijker. Ontwikkelaar, bouwer, financier, omgeving, toezicht klant/gebruiker, vergunningverlener, allemaal zijn ze nodig. Dit gaat om de omslag naar een nieuw soort economie.

Daarom zou ik een oproep willen doen aan alle betrokken partijen om de realisatie van concepten zoals energy hubs en realisatie van nieuwe energietechnologieën, zoals mogelijk die van Wubaro met een elektrische CV ketel vooral te blijven steunen.

Er ligt een goede basis. Er is veel kennis en kunde. En bovendien veel ondernemerschap. Het is belangrijk dat we nu naar uitvoering gaan. Daarvoor moeten we de scherpte op durven zoeken: aangeven wat we van elkaar nodig hebben om verder te kunnen en waar de knelpunten zitten. En aangeven wat we zelf inbrengen.

NAM en zijn aandeelhouder Shell hebben aangegeven een toekomst te zien in gaswinning uit kleine velden in Nederland. Maar waar locaties gaan sluiten, wil de NAM op een goede manier te vertrekken. En wat is mooier dan locaties een

toekomst te geven in de energietransitie. Bijvoorbeeld door er zonne-energie, waterstof of groen gas te produceren.

Ik ben benieuwd van Marjan van Loon te horen hoe deze ontwikkeling aansluit op de rol die Shell voor zichzelf en voor de NAM ziet.

Ik wens u een nuttige en constructieve dag.

U krijgt het hele pallet aan energieambities voorbij.

Bespreek ze met elkaar en bouw vooral coalities.